

Tini-tription

”Az élet húsból csákót hajtogat
És feketére festi csontomat a Sors,
Kifürkészhetetlen foszlány
Foszlány, foszlány
Kifürkészhetetlen foszlány”

Belga zenekar: Erős kép

Mivel eléggé ódzkodom saját munkáim direkt elemzésétől (ez valamiféle posztmodern betegség lehet), a munkamódszer ismertetése pedig nagyjából kimerül annyiban, ha azt mondom: gyártottam a vonalhalmazokat, mint valami tintasugaras nyomtató, a következőkben megpróbálom felvázolni a tágon értelmezett gondolati hátteret, azt a felhőt, ami a tription rajzolása közben, és elkészülte után dagadozott bennem, miközben aggódva vizslattam a részleteket, vagy sorban álltam a SPAR-ban, sóskiflis zacskót himbálva.

Ha röviden kéne jellemeznem a tizenévesek dezodor- és hormongőzben fürdő titokzatos világát, amely elhagyatott játszóterek, összeköpködött sarkok és félhományos hálósobák tereiben bontja hamvas virágait, ahová minden pillanatban a Tőke vigyázó pillantása hatol, valószínűleg egy sajátosan átmeneti időszakként írnám le, a legfőbb társadalmi rendszerekhez való csatlakozás intenzív fázisaként, amely során kiépülnek a legfőbb szociális funkciók a “rendszer” ellen való lázadás és az ahhoz való elkötelezett ragaszkodás változatos, ám lényegükben megegyező aktusai révén. Ilyenkor a fiatal identitás, érezve az idő sürgetését (amely a hormonszint és a piaci elvárások pulzálásában testesül meg) hol excentrikus tobzódásban, hol elégikus álmodozásokban fejezi ki alapvető igényét a betagozódásra, a párizsi rituálék, az átöröklődő hierarchia, és a piaci törvények erővonalai mentén. Röviden, ilyenkor mindenki, a parton talált hulladékokból megépíti a saját ladikját, amit beúsztat a folyóba, hogy hozzácsapódjon a középén evezők csoportjaihoz, velük együtt keresve a boldogság szigeteit a láthatár mögött.

Mielőtt a fiatalkort csupán a nyájösztön kialakulásának végső stációjaként mutatnám be, meg kell említeni azon vonását, amely általában az átmeneti állapotok sajátja; mivel az előző világforma

teljes egészében már nem, a következő pedig még nem érvényes, a fennmaradó részben megfigyelhető az eszméletére térő tudat mozdulatlansága, egyfajta fenyegetettséggel övezve. Ebben az állapotban egyszerre tapasztalunk enyhe szorongást a bizonytalan jövő miatt, ugyanakkor pedig öntudatlanul is megtestesítjük azt a logikát, ami alapján ez a jövő kiépíti önmagát.

Ez a pillanatnyi szünet a munkafázisok között kényelmetlenül esendő képében mutatja az embert, és későbbi életünkben gyakran szégyenkezéssel, vagy enyhe iróniával tekintünk a korai évekre, amikor még “sután kajtattunk a dolgok után”, vagy délutáni letargiában merengtünk az élet értelmén. A felnőttiség követelménye, hogy elfeledjük, a kamaszkor lényege nem a manírosságaiban keresendő, hanem abban az elmosódó, jellemzők nélküli viszonyban, amely más formáiban a művészet alapvető eleme. Ezzel együtt az is elmondható, hogy mindenféle kamaszos vagy mozgalmi hevület ennek az eszméletnek a bénultságát igyekszik feledni és feledtetni, a konkrét tettek pedig már a leírt módon horgonyozzák hozzá az embert a boldogságkeresés örök folyamatához, amelyet ízlés szerint tekinthetünk hősiek expedíciónak, vagy trágyalapátolásnak valaki másnak a hátsókertjében.

A Tini-triptychon három darabja három pályázat eredményeként készült el: a kettes sorszámút a Győri Grafikai Biennáléra adtam be (‘Nytott könyv’ témában), a hármas (az előzővel együtt postázva) az OTP Diákhitel Központ felhívására született (a megadott téma a ‘Mai fiatalok’ volt, amit meglehetősen ironikusnak tartottam, persze nem bántam volna, ha a diákhitel részleteit fizető kortársaim pénzéből nyerek egy iMac-et). Az egyes számú darab, egyben az utolsó megrajzolásába már azután kezdtem, hogy elolvastam az OMDK kiírását. Ekkor határoztam el, hogy a korábbi két nyomatot egy képhármas formájában állandósítom, enyhén vallásos felhangokat kölcsönözve neki, ami félig-meddig tudatosan az utolsó kép megformálására is rányomta a bélyegét. Vallási jelképeket már a hármas számú kép is tartalmaz, együttesen valami pszeudo-buddhista világnézet illusztrációi.

Egy időben a művészetnek vatesz-szerepet tulajdonítottak, a későbbiekben a művész a bányarigó szerepét kapja, akit elsőként csap meg a bányalég; mindenesetre hiába mosódott egybe a művészet útkeresése a piaczgazdaság termelői logikájával olyannyira, hogy az utóbbi javára az előbbi léte kérdőjeleződött meg (egy másik szempontból nézve ez a művészet üdvtörténete; a művészet, miután a társadalmi intézmények révén elfogadtatta minden felforgató jellemvonását,

és alacsonyabb rendű formáin keresztül az élet minden területére behatolt, megsemmisíti saját magát, és beleolvad a Piac tarka villódzásába, hogy a távolódó múlt csillogó visszfénye legyen a jövő horizontján), a mindenkori művészet a kortárs világképek szürkületi zónájában sarjadt, olyan kérdések, ösvények kezdőpontjainál, amelyek feltérképezésére az addigi, fősodorbeli szemlélet nem bizonyult elegendőnek. Vagyis, kissé közhelyesen szólva, az egyetemes kérdések és az aktuális helyzet metszésében új pontokat kínált a rálátáshoz, mintegy megelőlegezve a - szigorúan kisbetűs, nem minőségjelzői értelemben vett - haladás irányát. Így tünetszerűen hordozta azokat a jellegzetességeket, amelyek később a fősodor jellegzetességei is lettek.

Az utóbbi évtizedekben művészeink kedvelt formája lett egyfajta, a keleti világképet idéző gondolkodás, amely megkérdőjelezi, vagy tagadja az egyéniség, az identitás fontosságát, és az ábrázolásról az eszköztelen gondolatra helyezi a hangsúlyt, koceptualista, minimalista művek és antiművek sorozatait produkálva. Persze kérdéses, ez a fajta forma-tagadás pontosan mennyiben különbözik a formával való kísérletezés korábbi példáitól, és talán gyanítható, hogy mint a modernizmus megnyilvánulásait, ezt is a művészettörténet eszmeisége hatja át, ami korszakváltásokban, és egyéniségekben gondolkodik. Mindenesetre megállapítható, hogy a hagyományos eszközöket elhagyó, az 'én' szerepét és mindenhatóságát elvető szellem immár a kézenfekvő értelmezések egyike, sőt, gondolati ereje és kikezddhetetlensége egyfajta új akadémizmussá avatta.

Ezek után, a fentebb felvázolt logika alapján megelőlegezhető az idő, amikor a tömegkultúra, engedelmessé válik a szellemi tartalmak örökös mechanikájának a fejlődés következő fokára hág, és az én-kultusz eladhatósága helyett az én-megtagadást, és a világgal kiegyező, spirituális egyszerűséget választja gondolati magvának, hogy aztán pénzcsapokat telepítsen rá, és fiatal lelkek szedjék föl kellékeit, építőanyagul ladikjaikhoz. Ezt a gondolatjátékot kevés választja el az egyszerű sci-fi-től, azonban a leírt jelenség már részben múlt idejű: a keleti vallásosság külsőségei már rég a pénzkörforgás részeit képezik, az ember-világ viszony drasztikus átértelmezése azonban még nem, vagy csak részben történt meg. A gyötrő ellentét, amely a vágyakról és önérvényesítésről való fokozatos lemondás, és a termelés-fogyasztás körforgása között feszül - nos, talán ennek feloldása a legmerészebb kihívás, amivel társadalmunk szembenézhet a közeljövőben; mindenesetre biztató gondolat, hogy ugyanaz a folyamat majd tovább fiatalít és öreget, művészt és befogadót, és akár kéz a kézben is várhatjuk a következő kanyart, amely új,

kalandos látványokat ígér, amíg csak élünk. Tekintve, hogy a nyelv maga, mint kifejező eszköz szinte a végletekig erodálódott, új formára lesz szükség, talán közvetlenebb impulzusokra, amelyek hatékonyabban győzik meg az embert arról, hogy az az összepiszkolt lélekvesztő, amit a partra sodort törmelékekből guberált össze, és ami a koporsója is lesz egyben, a leglényegibb valója, drágább mindennél.